

УДК 621.395 : 338.0

DOI: <https://doi.org/10.32840/2522-4263/2019-5-12>**Рахман М.С.**

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та підприємництва
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна*

Мацегора М.В.

*студентка економічного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна*

Rakhman Mahbubur

*PhD in Economics, Associate Professor,
Department of Marketing, Management and Entrepreneurship,
V.N. Karazin Kharkiv National University*

Matsegora Marina

*Student of Economic Faculty,
V.N. Karazin Kharkiv National University*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РИНКУ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF THE MODERN STATE OF THE MOBILE COMMUNICATION MARKET IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

В умовах високої конкуренції, перенасиченості ринку мобільного зв'язку та глобалізації технологічних комунікацій оператори повинні розширювати сферу впливу на наявних абонентів та застосовувати науково-дослідницькі інструменти для виявлення потенціальних клієнтів. Мета даної статті полягає у ґрунтовному дослідженні стану ринку мобільного зв'язку України, виявленні сучасних тенденцій і проблем розвитку та можливих перспектив. Розроблено структурний аналіз кількості абонентів мобільного зв'язку, динамічний аналіз обсягів доходів від надання послуг зв'язку за останні роки, а саме дослідження обсягу доходів та його частки від усіх доходів телекомунікації. На базі статистичного аналізу кількості абонентів визначено найпоширеніші оператори та найпопулярніші тарифи серед населення та їхню середню вартість. За результатами дослідження визначено основні тенденції ринку мобільного зв'язку на сучасному етапі, перспективи подальшого розвитку ринку в Україні, а також основні проблеми розвитку.

Ключові слова: мобільний зв'язок, ринок, дослідження, аналіз, дохід, кількість абонентів.

АННОТАЦИЯ

В условиях высокой конкуренции, перенасыщенности рынка мобильной связи и глобализации технологических коммуникаций операторы должны расширять сферу влияния на существующих абонентов и применять научно-исследовательские инструменты для выявления потенциальных клиентов. Цель данной статьи состоит в основательном исследовании состояния рынка мобильной связи Украины, выявлении современных тенденций и проблем развития и возможных перспектив. Разработаны структурный анализ количества абонентов мобильной связи, динамический анализ объемов доходов от предоставления услуг связи за последние годы, а именно исследование объема доходов и их доля от всех доходов связи. На базе статистического анализа количества абонентов определены наиболее распространенные операторы и наиболее применяемые тарифы среди населения и их средняя стоимость. По результатам исследования определены основные тенденции рынка мобильной связи на современном этапе, перспективы дальнейшего развития рынка в Украине, а также основные проблемы развития.

Ключевые слова: мобильная связь, рынок, исследование, анализ, доход, количество абонентов.

ANNOTATION

The subject of the research is the current state of development of the Ukrainian mobile communication services market and its organizational structure. The purpose of this article is to thoroughly study the state of the Ukrainian mobile communications market, identify factors that negatively and positively affect market improvement, as well as identify pre-existing trends and development problems and potential prospects. The text format of communication is more in demand among business users. This tendency stimulates mobile operators to develop their own communication platforms in order to maintain the current level of consumption of traffic by subscribers or even increase its level. The peculiarities of development of telecommunication services in the context of globalization and rapid development of the telecommunication world are revealed. It has been established that there is a number of problems in the mobile communication market, including the probability of collective dominance, namely the duopoly of the two largest Ukrainian operators, which often leads to unjustified high tariffs. Mobile communication is one of the most advanced segments of this market, especially in the current conditions of globalization of technological communications. A structural and dynamic analysis of revenues from the provision of telecommunication services and the number of subscribers over the last five years was also developed, namely the analysis of the volume of revenues and its share of all telecommunication revenues, the analysis of the number of mobile subscribers in the total and by individual operators. Based on the statistical analysis of the number of subscribers, the most common operators were identified and the most used tariffs among the population and their average cost were selected. The research identified major trends in the mobile market at the present stage and prospects for further development in the countries, and identified major development problems and provided recommendations for their elimination and improvement of the mobile market. The main factors that have a negative impact on the development of mobile communications have been identified and the positive factors that contribute to the improvement of this market segment are listed.

Key words: mobile communications, market, research, analysis, income, number of subscribers.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Загальновідомим є той

факт, що телекомунікації України значно відстають від телекомунікацій розвинутих країн за рівнем технологій та надання послуг одним оператором. Найвагомим сегментом телекомунікаційної галузі є саме мобільний зв'язок, який генерує найбільшу частку доходу в галузі. Проте український ринок рухомого зв'язку також значно відстає в розвитку від світових тенденцій та набирає обертів щодо зростання концентрованості ринку. Така ситуація вимагає дослідження стану вітчизняного ринку з урахуванням усіх особливостей розвитку та чинників, що спричиняють його, а також визначення перспектив розвитку мобільного (рухомого) зв'язку за умов зростання ринкової концентрації [9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблематикою даного питання займалися такі автори, як Л.В. Лазоренко, С.П. Усик, С.А. Пономаренко, Л.В. Зубко, Я.В. Сапега, В.М. Орлов, Л.А. Захарченко, В.М. Гранатуров, І.В. Яцкевич, К.І. Шкурко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Залишаються невирішеними питання щодо регулювання особливостей ринку зв'язку в Україні та перспектив його розвитку з урахуванням сучасного стану національної економіки, виділення тенденцій і причин зміни динаміки та структури показників сталості обсягів доходів та кількості абонентів на даному ринку [2].

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. За останні роки ринок мобільного

зв'язку в Україні динамічно розвивається та стає невід'ємною частиною суспільного життя, він позитивно впливає на сучасний соціум, а саме:

- забезпечує зручне, доступне спілкування між абонентами незалежно від їх місця знаходження (у межах зони покриття);
- спрощує крос-культурні комунікації;
- прискорює бізнес-процеси, скорочує час на прийняття управлінських рішень та ділові комунікації.

Завдяки позитивним чинникам відбувається колосальне збільшення обсягу доходів порівняно з іншими телекомунікаціями. На цей сегмент ринку за останні роки припадає майже 57% від усіх послуг зв'язку в Україні (табл. 1).

Станом на 2016 р. обсяги доходу від мобільного зв'язку починають збільшуватися порівняно з іншими роками і становлять 34 978 тис грн. (або 56,4%) від загального доходу зв'язку, але їхня частка у загальному доході стає значно меншою. Найбільша частка від загальних доходів була в 2014 р. і становила 69,14%.

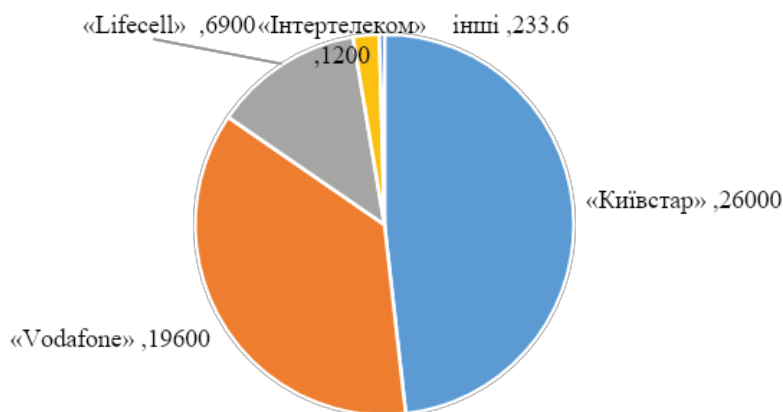
Ринок мобільного зв'язку України починає формуватися у 1992 р., коли було засноване спільне українсько-голландсько-німецько-датське підприємство UMC (Ukrainian Mobile Communications – Український мобільний зв'язок, нині – ПрАО «ВФ Україна» під брендом Vodafone). Сьогодні на ринку зв'язку є два домінуючі оператори – ПрАТ «Київстар» та ПрАТ «ВФ Україна». Також на ринку існують ТОВ «Лайфселл», ТОВ «Інтертелеком» (стандарт CDMA), але їхня частка незначна і вони не складають конкуренцію лідируючим операторам. Структуру ринку мобільного зв'язку України на січень 2018 р. наведено на рис. 1.

Таблиця 1

Частка мобільного зв'язку у загальному доході від надання послуг зв'язку в Україні, 2013-2018 рр., тис грн

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Весь дохід від надання послуг зв'язку	5249,2	52434,3	55895,8	61911,2	56214,2	61976,4
Дохід від надання послуг мобільного зв'язку	31374,3	31535,9	33187,4	34077,1	37365,2	34978,1
частка, %	59,7	60,1	59,3	55,0	56,9	56,4

Джерело: розроблено автором за [3]

Рис. 1. Структура ринку мобільного зв'язку на січень 2018 р., млн. абонентів

Джерело: розроблено автором за [6-9]

Станом на 1 січня 2018 р. кількість абонентів мобільного зв'язку становила 55 714,7 тис на 4483 тис населення України, це говорить про те, що населення користується декількома SIM-картами. Показники кількості абонентів постійно змінювалися з плином часу і залежали від політичного та економічного становища. Починаючи з 2015 р. можна спостерігати різку зміну кількості абонентів, вона зменшилася на 748 тис порівняно з 2014 р. (62 321 тис), це пов'язано з політичною ситуацією, анексією Криму та проведенням антитерористичної операції в Донецькій та Луганській областях (рис. 2). Таким чином, зменшення абонентів пояснюється тим, що оператори задовольняють бажання суспільства і водночас люди залишають свої вподобання лише одному оператору.

Зі структури ринку мобільного зв'язку можна визначити, що лідируючими операторами є ПрАТ «Київстар» та ПрАТ «ВФ Україна», які займають майже 86% ринку мобільного зв'язку в Україні. Розглянемо основні тарифи для щоденного використання з невеликим трафіком. На ринку мобільного зв'язку у кожного оператора є найбільша кількість пропозицій, тому, щоб не перераховувати всі пакети поспіль, будемо орієнтуватися на середнє споживання середнім споживачем (табл. 2).

Усі оператори надають можливість безлімітно користуватися голосовими дзвінками та Інтернетом у межах покриття 3G. Надсилання СМС вже не так важливе для населення, тому їхня кількість або обмежена, або платна, це зумовлено тим, що в період переходу людей до мобільного Інтернету надсилання СМС за рахунок зв'язку є незручною та дорогою послугою. З тарифного плану можна сказати, чому саме «Київстар» має найбільше користувачів: він має найбільшу кількість хвилин для дзвінків між різними операторам, кількість СМС (у середньому на місяць 250 шт.), Інтернет та дзвінки безлімітні, ціна пакету – в середньому 100 грн.

Отже, проаналізувавши національний ринок мобільного зв'язку, можна виділити такі тенденції [4]:

- зменшення кількості абонентів рухомого (мобільного) зв'язку за рахунок відмови від використання абонентами декількох SIM-карток різних операторів;
- подальше впровадження та розширення території покриття телекомунікаційних мереж 4G, за рахунок чого відбулося суттєве зростання обсягу споживання Інтернет-трафіку;
- запровадження пакетів послуг із фіксованою платою, які передбачають надання послуг

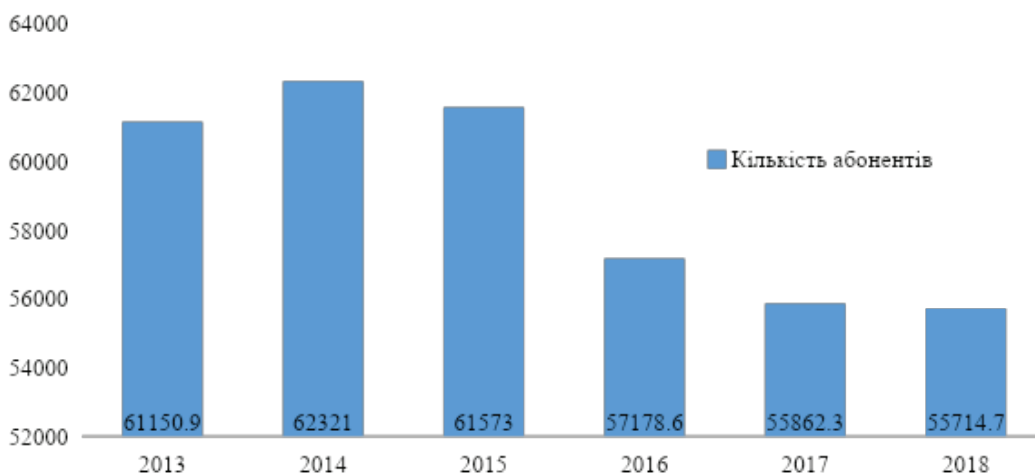

Рис. 2. Динаміка зміни кількості користувачів послуг мобільного зв'язку, 2013-2018 рр., тис абонентів
Джерело: розроблено автором за [3]

Найпоширеніші тарифи для щоденного використання з невеликим трафіком за 2018 р. Таблиця 2

Оператор	Тарифний пакет	Абонплата, грн на місяць	Трафік на місяць, Гб	SMS	Дзвінки на номер інших операторів	Голосові дзвінки
Київстар	Максимальний Безліміт	135 грн. і 155 грн. для Києва	Безліміт	300 шт.	300 хв.	Безліміт
	Київстар безліміт	90 грн. і 95 грн. для Києва	Безліміт	200 шт.	200 хв.	Безліміт
Vodafone	Unlim 3G Plus	75 грн.	Безліміт	0,20 грн. шт.	100 хв.	Безліміт
	Vodafone Device Red	110 грн.	8000 Мб, безліміт на соц. сети	70 шт.	150 хв.	Безліміт

Джерело: розроблено автором за [5]

рухомого (мобільного) телефонного зв'язку, у тому числі фіксованої кількості хвилин, що входять до вартості пакету послуг із включенням до них послуг доступу до мережі Інтернет та міжнародного телефонного зв'язку, тощо.

Під час дослідження ринку мобільного зв'язку виявлено деякі проблеми. Суттєво стримують розвиток галузі значний інфляційний процес та економічна нестабільність. В умовах скрутного становища населення країни прагне заощаджувати в усіх сферах життя, і зв'язок не є винятком. Це негативно впливає на прибутковість мобільних операторів та стає перешкодою для їх розвитку та зростання.

Завдали великої шкоди ринку окупація Криму та конфлікт на сході країни. Сьогодні в Криму не працює жоден український оператор, а на території тимчасово окупованого Донбасу надає обмежені послуги лише ПрАТ «ВФ Україна». Втрата устаткування та скорочення абонентської бази призвели до значних збитків для мобільних операторів.

Також є проблеми й у забезпеченості технологічної відсталості інфраструктури та устаткування компаній-операторів. Саме це суттєво гальмує впровадження новітніх технологій зв'язку та якісний розвиток галузі в країні. Загальноекономічні проблеми країни та соціально-політична нестабільність стримують мобільних операторів від інвестування значних коштів у розвиток інфраструктури.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, за останні роки кількість абонентів поступово зменшується, але доход від цього, навпаки, збільшується, це говорить про те, що вітчизняний споживач зосереджує свою увагу на одному операторі та тарифі, а оператор, своєю чергою, задовольняє потреби споживача. Також ринок України зазнав значних змін та почав рухатися у бік світових тенденцій розвитку галузі зв'язку. Це проявляється в установлених частках основних гравців ринку, наближенні національної абонентської бази до свого природного розміру та переході до нових форм конкуренції.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бойко А.Б. Оцінка сучасного стану галузі зв'язку та інформатизації в Україні. *Економіка. Управління. Інновації*. 2015. № 1(13). С. 2015.
2. Усик С.П., Пономаренко С.А. Аналіз послуг мобільного зв'язку на ринку України *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 341-346.
3. Державна служба статистики України. Інформаційне суспільство. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 24.10.2019).
4. Звіт про роботу Національної комісії, що здійснює регулювання у сфері зв'язку та інформатизації за 2018 рік. Київ, 2018. 94 с. URL : https://nkrzi.gov.ua/images/upload/585/8483/Zvit_za_2018_29032019. (дата звернення: 24.10.2019).
5. Сравнение тарифов 3G в Украине. URL : <http://gsm-ka.com.ua/mobilnyy-internet-2018-vygodnye-tarify-ot-vedushchikh-mobilnykh-operatorov-ukrainy/> (дата звернення: 24.10.2019).
6. Київстар. URL : https://kyivstar.ua/uk/about/about/kyivstar_today (дата звернення: 24.10.2019).
7. Vodafone. URL : <https://www.vodafone.ua/> (дата звернення: 24.10.2019).
8. Lifecell. URL : https://www.lifecell.ua/uk/pro_lifecell/kompaniia-sogodni/lifecell-sogodni/ (дата звернення: 24.10.2019).
9. Інтертелеком. URL : <http://www.intertelecom.ua/aboutcompany> (дата звернення: 24.10.2019).

REFERENCES:

1. Boyko A.B. Otsinka right now I'll become a galaxy's name and informatization in Ukraine / A.V. Boyko // *Economy. Management. INNOVATION*. – VIP number 1 (13). – P. 2015.
2. Usyk S.P. Analysis of the service of a mobile phone's link to the Ukrainian market / S.P. Usyk, S.A. Ponomarenko // *Steel Economy Development*. – 2013. – No. 3. – P. 341-346.
3. The State Statistical Service of Ukraine: Information suspension [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 24.09.2019).
4. Sound about the work of the National Committee, which will regulate the sphere of communication and information technology for 2018. – Kyiv: 2018. – P. 94 – [Electronic resource]. – Access mode: <https://nkrzi.gov.ua/> (accessed 24.09.2019).
5. Comparison of 3G tariffs in Ukraine. – [Electronic resource]. – Access mode: <http://gsm-ka.com.ua/mobilnyy-internet-2018-vygodnye-tarify-ot-vedushchikh-mobilnykh-operatorov-ukrainy/> (accessed 24.09.2019).
6. "Kyivstar" official website [Electronic resource]. – Access mode: https://kyivstar.ua/uk/about/about/kyivstar_today (accessed 24.09.2019).
7. "Vodafone" [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.vodafone.ua/> (accessed 24.09.2019).
8. Ofitsiyny site "Lifecell". [Electronic resource]. – Access mode: http://www.lifecell.ua/uk/pro_lifecell/kompaniia-sogodni/istoriia (accessed 24.09.2019).
9. Official website of Intertelecom [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.intertelecom.ua/aboutcompany> (accessed 24.09.2019).